

Wi Pere : He ahakoa ra, e tono mai ana hoki koe kia whakaaturia atu e au nga mahi he a nga Pakeha, a e pera ana ahau. Ko ena mahi katoa ka whakamutua. Na, mehemea ki te kore taua Pakeha i rihi nei i taua whenua mo te £100 e hiahia ki te hoko i tana rihi, engari ka nama moni a ko tana rihi hei punga, a ka hokohoko i te hipi i te kau i te taonga mo taua whenua, me te utu i nga mahi hanga taiepa me era atu mea, heoi kua timata ia te tupu haere hei tino tangata nui; e kore e maha nga tau kua whiwhi ia i te £2,000 i te £3,000, i puta atu ki a ia i runga i taua whenua; katahi ka timata tana mahi ki te hoko i nga paanga o nga tangata o te Karauna karaati ki nga moni i puta atu ki a ia i runga i to ratou nei whenua ake ano; engari i roto i tena wa kore rawa taua Pakeha nei e pai ki te karanga atu i ana Maori kia tomo atu ratou ki roto ki tona whare kai tahi ai me ia i tona teepu, kore rawa, engari ka peia atu nga Maori ki te kitini kai ai i tetahi ma ratou. Koia ahau i mea ai, te mea pai rawa me whakatu he Poari hei whakamutu atu i ena mahi kino a ena tu tangata.

15. *Henare Kaihau* : Kaore pea koe i te marama ki taku patai. E penei atu ana ahau, he maha nga ahua Karauna karaati. Tera ano tetahi taitara he mea whakaputa i raro i te Ture Whakawhiti Whenua. Na ko tena ahua taitara ki taku mohio iho kore rawa e taea te whakakorikori e nga Ture o Niu Tireni, a e mea ana koia koe kia whakakorea katoatia atu ena tu taitara?

Wi Pere : Kaore; e mea ana au ko nga whenua pera katoa me ata whakaingoa marama ka kape ki waho o nga whakahaere a te Poari. Ka kite koe i roto i te Pire na etahi kupu e kape atu ana i te takiwa e takoto ana i raro i te Ture Ngawha, kia kaua e pa te Poari ki reira, ki nga whenua ranei i hokona e te Maori i te Pakeha. Mehemea he whenua pera tou mau e whakaatu ake.

16. *Henare Kaihau* : Kaati, mo te tikanga whakamutu i te hoko whenua a te Karauna, e hara ia nei i te mea ko te take o tena whakaaro he mate no nga iwi Maori i runga i nga tikanga hoko whenua e mana nei i naianei?

Wi Pere : Ae; e mate ana i nga mahi hoko a te Karauna, me nga hoko ano hoki a nga Pakeha noa. Nei na nga mate: e 60,000,000 nga eka whenua kua riro i te Pakeha, a e 4,000,000, anake nga eka e toe ana ki nga iwi Maori, a ko tena 4,000,000 e toe ana ki nga Maori kei nga wahi kikino me nga wahi kaore nei e taea atu e te tangata, ara, e ki nei te kupu, kei nga wahi kaore e whitingia e te ra.

17. *Henare Kaihau* : Ae ra; engari, me mohio ra koe kaore he hoko a te Pakeha noa i naianei?

Wi Pere : He aha te pai o tena korero au? He hoko ano ra; kei te hoko tonu ratou; kei te rihi tonu hoki.

18. *Henare Kaihau* : E tika ana ra tena, engari ko etahi tu whenua anake e taea ana e ratou te pera?

Wi Pere : Heoi ra, kua korero ake nei ahau, mehema tera etahi poraka whenua kua hokona tetahi wahi, me tapahi atu nga wahi kua oti te hoko, a ko te wahi e toe ana me taka ki raro i nga tikanga o te ture Poari, a ki te hiahia ranei nga tangata nona te whenua kia whakatutukitia te hoko ki te Pakeha, e pai ana, me whakaae, engari me whakaoti tonu i naianei.

19. *Henare Kaihau* : A, i te mea kua ki mai koe ko te hiahia nui i naianei he arai i te hoko a te Kawanatanga i nga whenua papatupu, kaore ranei koe e mahara ana he mea pai pea me uru he kupu pena ki roto ki te Pire e korerotia nei kia hanga?

Wi Pere : Ae, ko tetahi tena o nga tino take o te mate. Me whakauru tena tikanga ki roto ki te Pire a me paahi i tenei tau ano.

20. *Henare Kaihau* : Ki taku mohio i rongo pea au i a koe e ki ana he mea inoi te Pire Poari na nga Maori nana nei i tuku atu tetahi pukapuka mihi kia te Kuini. Kaati, e pohehe ana pea tera korero au ki taku mahara, kaore hoki au e mohio ana ki tera korero. I uru ano koia tetahi kupu ki roto ki taua pukapuka mihi e whakahua ana i tena mea i te Pire Poari?

Wi Pere : Ae ra, he kupu ano ra kei roto i taua pukapuka e rite ana ki tera te aronga, a i penei te kupu whakahoki a te Kuini: "Ki atu ki a Wi Pere ratou ko ona hoa rangatira, mo runga mo ta ratou kupu mo nga whenua, ko tena take ma oku Minita ke e ata whiriwhiri"; a puta ana tana kupu whakahau ki ana Minita. Koia tenei te mahi a nga Minita: Kua hanga e te Minita tenei Pire hei whakarite i te kupu whakahau a te Kuini. Ki taku, kei roto tenei take i te pukapuka mihi ki a te Kuini. Ki taku mahara i penei te aronga: Ko nga toenga o nga eka whenua e toe ana ki nga iwi Maori me tuku ki raro i nga ritenga o te Ture Whakanohonoho Whenua ki te Tangata. Otira tenei taua pukapuka mihi ki a te Kuini:—

"*Pitihana ki a te Kuini*.—Ki to matou Kuini atawhai ki a Kuini Wikitoria.—He mihi aroha atu tenei na to iwi Maori o Niu Tireni ki a koe, ki to matou whaea, kai-awhina hoki i raro i nga whakaaetanga o te Tiriti o Waitangi. Tena koe i raro i te atawhai o te Atua, nana nei ou ra i whakaroa e noho ana i runga i te Torona o ou tupuna. A e tino tumanako ana matou o tamariki aroha kia whakaroaina atu ano ou ra e to tatou Matua i te Rangī. Ko Niu Tireni hoki to tamaiti tuatahi i whanau mai nei i a koe i muri iho i nga ra o tou whakakuinitanga. A ka inoi atu nei hoki matou ki a koe kia atawhaitia e koe to iwi Maori e noho nei i enei Motu i raro ano i to mana. He mea pai, he mea nui rawa hoki, hei tohu mo te roanga o ou ra e Kuini ana mo matou, kia pai koe ki te whakaae i tetahi tikanga rahui tuturu, e toe ai te morehu o o matou whenua hei wai-u mo to iwi Maori ake, ake. Ina hoki o te timatanga mai ano o te Koroni tae mai ki naianei nui atu i te ono tekau miriona eka kua riro atu i te Pakeha me te Karauna, e rima ano miriona eka, nui atu iti iho ranei, e toe ana ki to iwi Maori i naianei. Kei te hiahia o iwi Maori ki te mahi oranga ano mo ratou i runga i o ratou morehu whenua, i runga i nga huarahi mahi paamu, a ko nga wahi kaore e taea e matou te mahi, kei te whakaae matou ki te reti atu i runga i nga huarahi whakanohonoho tangata. Engari kaore o iwi Maori e hiahia ana kia riro atu aua morehu whenua i o matou ringaringa, he mea kua tino mohio matou, heoi nei ano te wai-u mo matou me o matou uri, ake, ake. Kaati, e rite ai tenei inoi ki a koe a o iwi Maori, me paahi rawa he ture hei tino kati,